

Moc do toho dávám duši

ROZHOVOR S obhájkyní cizinců Oksanou Rizak o Ukrajině, úřadu v Cigánkově ulici a o tom, jestli zvýšit hlas na úředníka

Diplomku psala o české a ruské právní úpravě s.r.o., disertaci píše o kupní smlouvě přes internet. Ale v cizinecké komunitě znají Oksanu Rizak hlavně jako **právničku sdružení Berkat**, která je hájí při jednání s resortem vnitra.

TOMÁŠ NĚMEČEK

LN Jak vás napadlo vystudovat pražskou právní fakultu?

Byla to taková náhodná myšlenka. My jsme sem jezdili z Užhorodu za pratetou do Plzně.

LN Máte české kořeny?

Prateta říká, že není občankou ani Česka, ani Slovenska, ale Československa. Předválečného.

Dnes je jí 86 let, přistěhovali se s manželem do Plzně, když jí bylo kolem dvaceti.

LN Počet ukrajinských studentů na českých vysokých školách rychle roste. Dnes je jich asi 1400, což je třetí nejpočetnější skupina po Slovácích (22 tisíc) a Rusech (2300). Kolik vás bylo v ročníku na právech?

Jen já. Začínala jsem – kdy byly povodně v Praze? – v roce 2002. Později byli v nižších ročnících tak dva tři z východní Evropy.

LN Kolik jste platila?

Stejně jako Češi, jen pětistovku za přijímačky. Český stát se v tom chová velkoryse – za podmínky, že zvládnete studium v českém jazyce. Vlastně mě už tehdy překvapoval ten kontrast mezi otevřeností školství a uzavřeností úřadů, které mají na starosti pobyt cizinců.

LN Jak často jste si musela obnavovat povolení k pobytu?

Jednu ročně v červnu, takže jsem zažila ty enormní fronty, tehdy ještě v Praze na Olšance.

Dnes je dobré, že můžu říct klientům, že to znám na vlastní kůži. Oni potřebují někdy od právníka hlavně uklidnit: tak jako u doktora člověk často není nemocný tělem, ale duší.

LN Pomohlo vám někdy, že jste byla studentka práv?

Tak od třetího... Mám tady i sestru, taky studovala práva, takže jsme si mohly názorně zažít rozdílné rozhodování správních úřadů v identických případech.

LN Měla jste už tehdy v plánu, že se tady zkusíte žít právem?

Jasně že si od začátku něco takového představujete. Do státní správy jsem jako cizinka nemohla, takže zbývalo podnikové právnictví nebo advokacie.

Ke konci školy mě jednání s úřady o pobytu tak znechutilo, že jsem po promoci v roce 2008 odjela v rámci doktorského studia na výměnný semestrální pobyt na Floridu. Ale nakonec jsem se po návratu v roce 2009 rozhodla to tu zkusit.

Říkali: A jéje, tohle je právník?

LN Když pomáháte cizincům vyřizovat pobyty, je to váš koníček, nebo práce?

Obojí; mám štěstí. Původně jsem měla chodit do Berkatu – jako koncipientka spolupracující advokátní kanceláře – dvakrát týdně na dvě hodiny, ale nějak mi přirostl k srdci. Berkat umí na rozdíl od jiných neziskovek vytvořit rodinné prostředí.

Je to i dobrá škola, když na vás cizinci bez přípravy sypou otázky ke svému případu. Pochopitelně nezůstalo v dvou hodin. Znáte to: Ještě se mi podíváte na tyto dokumenty, to bude minutka...

Jsem pořád ještě dost čerstvě po škole, takže si jejich případy беру dost osobně. Kolegové s delší praxí se od toho nějak víc umějí oddělit, já do toho možná moc dávám duši.

LN Jako že úředníky seřve?

To snad ne. Anebo že by...? Spíš jsem jen trochu důraznější, než že bych vyloženě křičela.

Český stát byl při studiu velkorysý. Ale už tehdy mě překvapil kontrast mezi otevřeností školy a uzavřeností cizineckých úřadů. FOTO LN - ONDŘEJ NĚMEC

LN Pomáhá to?

Někdy jsou ty případy emočně náročné. Teď jsme měli případy se dvěma indickými studenty. Strávili jsme tím osm hodin, začali jsme v jedenáct dopoledne na inspektořátu cizinecké policie na Olšance, skončili v sedm večer na oddělení kontroly pobytu a eskortu na Křižíkově...

LN Jaký eskort?

Oddělení cizinecké služby, které má na starosti kontrolu pobytu cizinců a pak i vyhošťovací řízení.

Ke konci školy mě jednání s úřady o pobytu tak znechutilo, že jsem odjela na výměnný semestrální pobyt na Floridu

LN Co ti Indové provedli?

Jsou to studenti čtvrtého a druhého ročníku medicíny, kluk a holka. Podávali žádost o prodloužení pobytu. Úředník jim poslal výzvu k odstranění údajných vad, ale ten dopis k nim nedoputoval, nedostali ho. Po uplynutí lhůty se zastavilo řízení. Úřad zvolil náhradní doručení – tento jeho postup zpochybňujeme – a od 8. prosince tu z pohledu úřadů pobývali nelegálně.

Nejhorsí je, že se předtím na cizineckou policii loni chodili asi patnáctkrát ptát, jak je žádost daleko...

LN Mohou to nějak dokázat?

Jen e-mailovou korespondencí. Policie jim žádné potvrzení o návštěvě nevystavuje. Teď v novém roce šli – už podle nové právní úpravy – na odbor migrační a azylové politiky ministerstva vnitra. Zjistilo se, že tu jsou nelegálně, takže končili na Křižíkově v cele a začalo řízení o vyhoštění. Přitom oni tady za studium medicíny v angličtině platí 14 tisíc eur ročně...

LN V jaké chvíli jste se do toho vložila?

V té úplně poslední. Teď je řízení o vyhoštění zastaveno. Vzhledem k tomu, že lhůty pro opravrné prostředky už proběhly, z mého pohledu zbyl pouze návrh na přezkum s odkladným účinkem.

Takže jsou dál v Praze, studují... A čekáme, jestli správní orgán stihne zareagovat ještě před uplynutím doby, která jim teď zbývá pro pobyt v České republice. Jinak bychom museli nějak právními prostředky zařídit zážrak.

LN Třeba s přezkumem uspějete.

Možná ano, možná ne. Což by mi přišlo hodně líto.

LN Mímochodem, nepovažují vás klienti za moc mladou?

To mi pak řekli ti dva Indové taky, že když mě viděli, pomysleli si – a jéje, tak tohle je právník? V Berkatu se to děje u starších lidí ve věku mých rodičů. Protože si tam neberu kostým, spíš džíny.

U ruských a ukrajinských klientů, s nimiž řešíme obchodní a občanskoprávní otázky, je ale taky jednodušší, když vedle mě sedí starší mužský kolega. Znáť totiž jejich mentalitu. Já tady nepoužívám *otčestvo*, přišlo by mi legrační nechat si tu říkat „Oksano Vasiljevno“; ale pokud oni vidí mladou dlouhovoulou blondýnu, za chvíli suverénně začnou: „ty, Oksano...“

Ještěže byl pradědeček Maďar

LN Minulý týden Městský soud v Praze pravomocně potvrdil, že ministerstvo zahraničí musí vrátit 161 Ukrajincům celkem 70 tisíc korun – když žádali o vízum na českém konzulátu ve Lvově, museli se povinně objednávat přes předražované call centrum...

... to je klasika. Stejně jako oni mám s českými konzuláty špatné zkušenosti. Ve Lvově je obtížné se

objednat tak, aby to vyhovovalo potřebám žadatele: nabídnou vám termín třeba za půl roku. Tedy pokud jde o dlouhodobé pobyty; s turistickými vízy to tak špatné není.

V lednu jsem pomáhal se stížností na konzulát v Kyjevě – paní, která tady má trvalý pobyt, chtěla pozvat své a manželovy rodiče na turistickou návštěvu. Zamítli jí to bez odůvodnění. Voláte tam, chcete mluvit s konzulem nebo s jinou odpovědnou osobou, a nedostanete se k nim přes ukrajinský personál.

LN Slovenský nebo maďarský konzulát jsou vstřícnější?

Slovenský je podobně uzavřený jako český, maďarský je o dost přívětivější. Jedně ukrajinské studentce VŠE v Praze odmítla ambasáda napodruhé udělit studijní vízum – a protože potřebovala svou situaci rychle vyřešit, požádala si o maďarské, aby se dostala do schengenského prostoru Evropské unie.

LN Není to proto, že po České republice je největší poptávka? Ukrajinců tady žije podle cizinecké policie asi 130 tisíc, je to nejpočetnější komunita – dokonce větší i než Slováci.

Možná je to dáno i tím. Ale zájem o Maďarsko také není malý, v okolí Užhorodu znám spoustu rodin, které cestují za příbuznými v Maďarsku. A navíc teď, když se začal vydávat průkaz zahraničního Maďara... Pro lidi ze Zakarpatské oblasti je šance získat pas, který dovoluje cestovat po Evropské unii.

LN Ale vy přece nejste Maďarka.

To ne, ale můj pradědeček ano. V rodném listu to měl i uvedeno – Miklós Varga, původem z okresu Beregovo, což je maďarské území.

LN Pradědeček na to stačí?

Já o ten pas žádat nebudu, protože při pohovoru se od žadatelů oče-

kává znalost maďarštiny, a tu mám jen základní. Ale maminka i její bratr mluví plynně, takže pro ně to smysl má.

LN Od ledna převzalo velkou část „cizinecké agendy“ od policie oddělení migrační a azylové politiky ministerstva vnitra. Mělo to přinést zcevilnění. Stalo se?

Musím říct, že jednání jejich úředníků v pražské Cigánkově ulici je příjemnější a kulturnější.

LN Ubyly fronty?

Fronty jsou pořád, ale mírně se to zlepšilo: dá se aspoň objednat na podání žádosti. Asi jako to fungovalo s výpisy z českého rejstříku trestů před tím, než se zavedly CzechPointy.

Jenže přechodné období, kdy odbor migrační politiky přebíral od cizinecké policie deset tisíc nevyřízených žádostí, přineslo zmatky. Koneckonců, ti dva Indové jsou toho dokladem.

LN Říká se, že cizinecká policie v Praze je nepřijemná, ale že v regionech jednájí víc po sousedsku.

Taky jsem měla ten dojem, policie tam přece jen může mít k občanům trochu blíž.

Vždycky si říkám, když se toho tolik navykládá o e-governmentu, tak proč se nemohou žádosti cizinců vyřizovat elektronicky

Ale moje zkušenost i z pražské pobočky cizinecké policie v Křižíkově je taková, že příslušníci jsou sice přínšší, ale korektní.

LN Máte nějaký praktický návrh pro příštího ministra vnitra, co by tady šlo jednoduše vylepšit?

Životopis

Oksana Rizak se narodila 2. října 1981 v Užhorodě. Vystudovala zde střední školu a zdejší právnickou fakultu. V roce 2002 se přihlásila na Právnickou fakultu UK v Praze. Po jejím absolvování pracovala jako koncipientka ve dvou pražských advokátních kancelářích. Od září 2010 pomáhá jako právní poradce cizinců v občanském sdružení Berkat. Je svobodná a bezdětná.

Vždycky si říkám, když se toho tolik navykládá o e-governmentu, tak proč se nemohou žádosti cizinců vyřizovat elektronicky.

LN Na to vám úřady řeknou: A opatřili si už snad ukrajinský dělní elektronický podpis?

Ano, ale mohli by se přece aspoň elektronicky objednávat.

Anebo by stačilo zřídit podatelnu. Když jdete na soud, taky přece nečekáte ve frontě, ale prostě dáte spis do podatelny, dostanete razítko, a je to. Když už může v cizinecké agendě fungovat telefonické objednávání, tak proč nemohou zřídit i podatelnu?

Trvalý pobyt mi zatím zamítli

LN Co si myslíte o tom, že Česká republika udělila politický azyl bývalému ministru Danylyšynovi, na nějž nová Janukovyčova administrativa nechala vydat mezinárodní zatykač?

Je to krásné gesto a věřím, že k němu existovaly důvody. Situace na Ukrajině není zdravá: na boj dvou táborů, divné praktiky a nahrávky byli lidé zvyklí, ale aby se z politických důvodů spustilo trestní řízení proti bývalým ministrům?

LN Pociťují nějakou změnu v běžném životě lidí v Užhorodu? Nebo je to pro ně nezajímavý boj dvou politických táborů?

Osobně se jich změna nedotýká. Ale pokud už se dá dávat Ukrajincům politický azyl, možná někteří začínají mít strach, co se státem bude dál. Zní to jak Bělorusko.

LN Přítom k němu má Ukrajina daleko.

Ale přiblížila se tím směrem. Když vidíte, jak nový ministr školství násilně přepisuje ukrajinské dějiny, vytlačuje se ukrajinský jazyk, ekonomicky se orientujeme víc na Rusko, zastavila se ústavní reforma, kterou kvůli lepší rovnováze moci připravil ještě bývalý prezident Juščenko... Pro starší lidi, kteří bojujeli za nezávislost Ukrajiny, je to návrat směrem k Rusku.

Řada mých kamarádů vysokoškolačků tady chce zůstat – z lékařských fakult, ČVUT, VŠE. Samozřejmě ne nutně kvůli politice, je tu také snazší uplatnění.

LN Vy jste požádala o trvalý pobyt, ale nedostala jste ho. Jak to?

Sestra, která byla v úplně stejné situaci, ho dostala. Můj přítel, Ukrajinec pracující v Siemensu, také. Moji žádost ministerstvo vnitra zamítlo s tím, že jsem nesplnila podmínku pětiletého pobytu.

LN Vždyť jste tu od roku 2002?

V odůvodnění mi poslali dlouhý seznam termínů, kdy jsem tu podle nich nebyla. Přitom jsem v té době třeba v Praze skládala zkoušky na fakultě. Takže jsem podala odvolání k rozkladové komisi – což je mimořádně nově sestavený orgán, v tříčlenných senátech dva lidé nejsou vůbec z vnitra. Už mi přidělili číslo jednací, tak uvidím.

LN Chcete být advokátkou?

Ano. Ke zkouškám můžu přijít rok.

LN Jak vidíte svou budoucnost za deset let? Chcete tu občanství?

Hmm, ještě nevím. To bych mohla po pěti letech trvalého pobytu, a ten ještě nemám. Uvažuji o tom, až budu mít rodinu, ale stejně – občanství, to je choulostivá věc. Na to musí být člověk odhodlaný.